

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського
Кафедра психології, філософії та суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

 Сергій ГУБАРЄВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 2.19. Основи клінічної та патопсихології

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність С4 Психологія
освітньо-професійна програма Психологія
форма(и) навчання денна та заочна

Київ-2025 рік

**Інформація про розробника(ів) та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК робочої програми навчальної дисципліни
(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Кандидат психологічних наук, доцент

Ірина КУЩЕНКО

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025

Голова НМР

Сергій ГУБАРЄВ

ЗМІСТ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну.
2. Опис навчальної дисципліни.
 - 2.1. Анотація навчальної дисципліни.
 - 2.2. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни.
 - 2.3. Міждисциплінарні зв'язки:
 - 2.4. Формат проведення дисципліни.
3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни.
4. Програмні результати навчання.
5. Структура та обсяг навчальної дисципліни.
6. Інформація про індивідуальне завдання.
7. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни.
8. Політика дисципліни.
9. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів.
10. Перелік запитань для підготовки до підсумкового (семестрового) контролю.
11. Рекомендовані джерела інформації.

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

1.1. Назва навчальної дисципліни, код в освітній програмі	Основи клінічної та патопсихології, ОК 2.19	
1.2. Статус навчальної дисципліни	обов'язкова, цикл професійної підготовки	
1.3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	4-й рік навчання, 7-й семестр	
1.4. Обсяг навчальної дисципліни за формами здобуття освіти	очна (денна)	заочна
Кількість кредитів	4	4
Загальна кількість годин, в тому числі:	120	120
• аудиторні години	40	12
лекції	16	4
<i>семінарські</i>	16	4
<i>практичні</i>	8	4
• самостійна робота	80	108
1.5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	7-й семестр – екзамен	
1.6. Інформація про консультації	<i>Згідно затвердженого графіка консультацій</i>	
1.7. Мова викладання	українська	
1.8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача(ів) (науковий ступінь, вчене звання)	Кущенко Ірина Вікторівна, кандидат психологічних наук, доцент	
1.9. Контактна інформація викладача	maslianikova.iryana@tnu.edu.ua	

2. Опис навчальної дисципліни

2.1. Анотація дисципліни. Програма навчальної дисципліни «Основи клінічної та патопсихології» складено відповідно до освітньої програми «Психологія» підготовки бакалавра галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини. Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення психічних процесів, станів та поведінкових особливостей людини в нормі та за наявності психічних, неврологічних або соматичних порушень. У межах курсу розглядаються закономірності розвитку психіки, типові та патологічні зміни когнітивних, емоційних та поведінкових функцій, психологічні механізми психопатологічних станів, особливості психічної діяльності різних категорій пацієнтів, а також методи психодіагностики, оцінки та аналізу психічних порушень.

Вивчення даної дисципліни дає можливість здобувачеві вищої освіти ознайомитися з загальними закономірностями порушень і відновлення психічної діяльності при різних патологічних станах і аномаліях особистості; формування вмінь проводити диференційну діагностику психічних розладів та самостійної побудови подальшої тактики супроводу хворих. розвитку у майбутніх фахівців навичок психологічного аналізу при наданні психологічної допомоги та проведення психологічної профілактики, формування та розвиток професійно та особистісно важливих якостей майбутніх фахівців.

2.2. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни

Мета: формування уявлень про загальні закономірності порушень і відновлення психічної діяльності при різних хворобах, патологічних станах і аномаліях особистості; про основні патопсихологічні синдроми та особливості проведення патопсихологічної діагностики, підготовка студентів до практичної роботи з хворими людьми та людьми, які страждають на розлади психіки та поведінки.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення студентів із медико-правовими та етичними аспектами, які регулюють професійну діяльність клінічного психолога;
- сформуванню у студентів загальні уявлення, щодо особливостей функціонування психіки хворої людини, особливостями лікувальної взаємодії медичного працівника з хворими, розкриття поняття внутрішньої картини хвороби;
- оволодіння студентами знаннями щодо поняття психічної норми та патології, різними класифікаціями та критеріями діагностики психічних розладів;
- оволодіння знаннями щодо психологічних особливостей хворих різними групами захворювань та патопсихологічними розладами;
- формування вмінь проводити диференційну діагностику психічних розладів та самостійної побудови подальшої тактики супроводу хворих

людей, надання їм психологічної допомоги залежно від виду захворювання.

Додаткові цілі: підвищити рівень фахової компетентності у студентів, зокрема комунікативної, етичної та особистісної.

2.3. Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити: Психофізіологія людини
Психодіагностика

Постреквізити: Основи психотерапії та психокорекції

2.4. Формат проведення дисципліни

Заняття проводяться в змішаному форматі (в аудиторії й онлайн), синхронно й асинхронно (зустріч в аудиторії чи Гугл-класі, або самостійне вивчення матеріалу та виконання завдань).

Під час навчання використовуються наступні форми та методи: лекції, практичні заняття, семінарські дискусії, аналіз клінічних випадків (кейсів), розбір патопсихологічних протоколів, рольові та ситуаційні моделювання діагностичних інтерв'ю, робота в малих групах, методи активного та проблемно-орієнтованого навчання, самостійна робота студентів, ведення рефлексивних щоденників, мультимедійні презентації, перегляд і обговорення відеоматеріалів з клінічної практики, виконання індивідуальних та групових проєктів, а також елементи тренінгу розвитку професійних компетентностей у сфері клінічної та патопсихологічної діагностики. Віртуальне навчальне середовище використовуватиметься у разі роботи в режимі онлайн – Google Classroom. У онлайн режимі лекції / семінарські та практичні заняття можуть бути проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet.

Поточна комунікація з викладачем здійснюється через корпоративну пошту.

3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову в т. ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

4. Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 5. Обирати і застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Шифр ПРН	Програмні результати навчання	Методи навчання	Засоби діагностики/методи оцінювання
<i>ПРН1</i>	Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	дискусійний метод, метод ситуацій моделювання, аналітичний метод, рефлексивний метод	оцінка усного аналізу к і ситуацій, тестування, захист письмових робіт (есе, аналіти звітів), оцінка рольових ігор, взаємне оцінювання
<i>ПРН2</i>	Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	розбір професійних ситуацій і кейсів, дискусійний метод, рефлексивний метод	дискусії та групові обговорення, тестування, захист письмових робіт, тестування,

			взаємне оцінювання
<i>ПРН5</i>	Обирати і застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	аналіз клінічних кейсів, рольові та ситуаційні моделювання діагностичного інтерв'ю, робота в малих групах; аналіз відеоматеріалів прикладами психодіагностики; виконання індивідуальних групових проєктів; методи рефлексивних професійних (рефлексивні щоденники)	усне опитування, оцінювання роботи клінічними кейсами; самооцінювання взаємооцінювання тестовий контроль
<i>ПРН7</i>	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.	Аналіз клінічних та патопсихологічних кейсів; робота з діагностичними протоколами; дискусії та групові обговорення результатів досліджень; робота в малих групах	усне опитування; письмове опитування; аналіз кейсів; оцінювання індивідуальних або групових робіт; оцінювання участі в дискусіях; самооцінювання та взаємооцінювання
<i>ПРН18</i>	Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.	рольові ігри та моделювання ситуацій, дискусійний метод, рефлексивний метод, демонстраційно-практичний метод	Захист практичних завдань або кейсів, аналіз письмових робіт, взаємне оцінювання

5. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	усь го	денна форма					Заочна форма				
		у тому числі					у тому числі				
	Л	П	С	Л	СР	Л	П	С	Л	СР	
1	2	3	4	5	6	7	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Теоретико-методологічні основи клінічної та патопсихології											
Тема 1. Клінічна та патопсихологія як галузі психологічної науки: предмет, завдання та сфери застосування	8	1		1		6	0,5		0,5		12
Тема 2. Теоретичні підходи до аналізу психічних порушень у клінічній та патопсихології	8	1		1		6					12
Змістовний модуль 2. Патопсихологічний аналіз психіки: норма, патологія, розвиток											
Тема 3. Психологічна норма і патологія: критерії розмежування та класифікація психічних порушень (МКХ-11)	10	2		2		6	0,5		0,5		12
Тема 4. Порушення психічних процесів і станів: патопсихологічний аналіз	12	2	2	2		6	0,5	1	0,5		12
Тема 5. Порушення психічного розвитку в онтогенезі: віковий аспект патопсихології	12	2	2	2		6	0,5	1	0,5		12
Змістовний модуль 3. Клініко-психологічні аспекти хвороби, лікування та професійної діяльності											
Тема 6. Внутрішня картина хвороби та ставлення особистості до захворювання	10	2		2		6	0,5		0,5		12
Тема 7. Кризові стани та психологічна допомога в клінічній практиці	12	2	2	2		6	0,5	1	0,5		12
Тема 8. Психологічні наслідки хронічного захворювання та інвалідності	12	2	2	2		6	0,5	1	0,5		8
Тема 9. Клінічно-психологічна взаємодія «психолог – клієнт – медична система»	10	2		2		6	0,5		0,5		8
Індивідуальне завдання	12					12					4
Підготовка до екзамену	14					14					4
РАЗОМ <i>годин</i>	120	16	8	16		80	4	4	4		108
<i>кредитів</i>	4										
Підсумковий (семестровий) контроль	Екзамен										

5.1. Тематика семінарських занять

П/н	Теми семінарських занять	Кількість годин за формами здобуття освіти	
		Очна (денна)	заочна
1	Тема 1. Клінічна та патопсихологія як галузі психологічної науки: предмет, завдання та сфери застосування	1	0,5
2	Тема 2. Теоретичні підходи до аналізу психічних порушень у клінічній та патопсихології	1	
3	Тема 3. Психологічна норма і патологія: критерії розмежування та класифікація психічних порушень (МКХ-11)	2	0,5
4	Тема 4. Порушення психічних процесів і станів: патопсихологічний аналіз	2	0,5
5	Тема 5. Порушення психічного розвитку в онтогенезі: віковий аспект патопсихології.	2	0,5
6	Тема 6. Внутрішня картина хвороби та ставлення особистості до захворювання	2	0,5
7	Тема 7. Кризові стани та психологічна допомога в клінічній практиці	2	0,5
8	Тема 8. Психологічні наслідки хронічного захворювання та інвалідності	2	0,5
9	Тема 9. Клінічно-психологічна взаємодія «психолог – клієнт – медична система»	2	0,5
	УСЬОГО	16 год.	4 год.

5.2. Тематика практичних занять

П/н	Теми практичних занять	Кількість годин за формами здобуття освіти	
		Очна (денна)	заочна
1	Тема 4. Порушення психічних процесів і станів: патопсихологічний аналіз	2	1
2	Тема 5. Порушення психічного розвитку в онтогенезі: віковий аспект патопсихології.	2	1
3	Тема 7. Кризові стани та психологічна допомога в клінічній практиці	2	1
4	Тема 8. Психологічні наслідки хронічного захворювання та інвалідності	2	1
	УСЬОГО	8 год.	4 год.

5.3. Тематика самостійної роботи здобувачів

п/н	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності	Кількість годин за формами здобуття освіти	
			очна	заочна

			(денна)	
1	Тема 1. Клінічна та патопсихологія як галузі психологічної науки: предмет, завдання та сфери застосування	1. здійснити теоретичний аналіз, визначивши предмет клінічної та патопсихології, їхні основні завдання та приклади ситуацій практичного застосування; 2. провести порівняльний аналіз цих напрямів, скласти таблицю за критеріями об'єкта дослідження, методів, практичного застосування та цільових клієнтів із коротким висновком про їх взаємозв'язок і відмінності	6	12
2	Тема 2. Теоретичні підходи до аналізу психічних порушень у клінічній та патопсихології	1. здійснити теоретичний аналіз основних підходів до вивчення психопатологічних явищ, визначити їхні ключові положення, методологічні засади та приклади застосування в психодіагностиці і психокорекції; 2. підготувати порівняльний огляд теоретичних підходів, виділивши схожості та відмінності між психодинамічною, когнітивною, біологічною та поведінковою моделями, та зробити висновки щодо їх практичної значущості для розуміння і оцінки психопатологічних процесів.	6	12
3	Тема 3. Психологічна норма і патологія: критерії розмежування та класифікація психічних порушень (МКХ-11)	1. охарактеризувати основні критерії розмежування психологічної норми та патології, визначивши їх зміст, можливості та обмеження у професійній діяльності психолога; 2. здійснити узагальнений огляд класифікації психічних порушень за МКХ-11, визначивши її структуру та значення для клінічно-психологічної практики (без встановлення діагнозів).	6	12

4	Тема 4. Порушення психічних процесів і станів: патопсихологічний аналіз	1. проаналізувати порушення основних психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, сприймання, емоційно-вольової сфери), описавши їх прояви та вплив на функціонування особистості; 2. підготувати умовний патопсихологічний кейс: визначити порушені психічні процеси та їхній вплив на поведінку, а також запропонувати можливі напрями психологічної підтримки (без постановки медичного діагнозу).	6	12
5	Тема 5. Порушення психічного розвитку в онтогенезі: віковий аспект патопсихології.	1. здійснити теоретичний аналіз основних вікових порушень психічного розвитку, визначивши їхні особливості, причини та прояви на різних етапах розвитку, а також приклади діагностичних та корекційних підходів; 2. підготувати короткий огляд конкретних клінічних випадків, у яких спостерігаються вікові порушення психічного розвитку, проаналізувати можливі причини порушень та запропонувати шляхи психологічної підтримки та корекції.	6	12
6	Тема 6. Внутрішня картина хвороби та ставлення особистості до захворювання	1. здійснити теоретичний аналіз поняття внутрішньої картини хвороби, визначити її складові, роль у сприйнятті захворювання пацієнтом та вплив на поведінку і психічний стан; 2. підготувати короткий огляд клінічних випадків або життєвих ситуацій, проаналізувати відношення особистості до хвороби та обґрунтувати, яким чином	6	12

		ці уявлення можуть впливати на ефективність психологічної підтримки та лікування.		
7	Тема 7. Кризові стани та психологічна допомога в клінічній практиці	1. проаналізувати основні види кризових станів у клінічній практиці (гострі стресові реакції, травматичні події, втрати, кризові періоди життя), охарактеризувавши їх прояви, психологічні наслідки та особливості поведінки клієнтів; 2. підготувати умовний психологічний кейс із кризовою ситуацією та запропонувати шляхи психологічної допомоги, включаючи підтримку, корекційні підходи та рекомендації щодо перенаправлення до фахівців, якщо це необхідно.	6	12
8	Тема 8. Психологічні наслідки хронічного захворювання та інвалідності	1. проаналізувати психологічні наслідки хронічних захворювань та інвалідності для особистості, включаючи зміни самосприйняття, емоційно-вольової сфери та соціальної адаптації; 2. підготувати умовний психологічний кейс пацієнта з хронічним захворюванням або інвалідністю і запропонувати шляхи психологічної підтримки, включаючи методи збереження ресурсів особистості та адаптації до нових життєвих умов.	6	8
9	Тема 9. Клінічно-психологічна взаємодія «психолог – клієнт – медична система»	1. проаналізувати роль клінічного психолога у взаємодії з клієнтом та медичною командою, визначивши основні функції, компетенції та межі відповідальності	6	8

		психолога в клінічному середовищі; 2. підготувати умовний кейс взаємодії психолога з клієнтом у медичній системі, описавши можливі комунікативні стратегії, етичні аспекти та рекомендації щодо ефективної міждисциплінарної співпраці.		
	Індивідуальне завдання		12	4
	Підготовка до екзамену		14	4
	Всього		80	108

6. Інформація про індивідуальне завдання¹

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача на основі вільного вибору теми завдання. ІЗ охоплює основні теми курсу. При виконанні та оформленні ІЗ студент може використати комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, зокрема першоджерела.

Індивідуальне завдання.

Виберіть один клінічний або життєвий випадок (можна з художньої літератури, фільму або реального прикладу), у якому присутні психічні або поведінкові порушення. Проаналізуйте цей випадок з позицій клінічної та патопсихології: визначте можливі психічні розлади, сформулюйте внутрішню картину хвороби персонажа, оцініть вплив особистісних та соціальних чинників на розвиток симптомів, запропонуйте психологічні методи підтримки або корекції. Підготуйте короткий письмовий звіт (2–3 сторінки) із власними висновками та ілюстраціями (схеми, таблиці).

7. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Засоби навчання:

У разі роботи в режимі онлайн використовується віртуальне навчальне середовище – Google Classroom. У онлайн режимі лекції / семінарські/практичні заняття можуть бути проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet. У режимі дистанційного навчання вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

¹ Дається студенту у разі необхідності для отримання необхідної кількості балів із навчальної дисципліни

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

Також використовується корпоративна пошта, месенджер Telegram, що забезпечує можливість листування з викладачем.

В офлайн режимі для проведення занять використовуються матеріально-технічні ресурси: аудиторії, оснащені мультимедійним обладнанням, що відповідають санітарно-гігієнічним нормам, створюють фізичний простір, необхідний для досягнення, передбачених ОП, програмних результатів навчання. Придбані меблі відповідають ергономічним вимогам, а їх кількість достатня для розміщення ліцензованого обсягу здобувачів.

Ауд. 207 – Спеціалізована аудиторія «Музей Родовід», стільці з пюпітром (а також аудиторії 219, 224)

Телевізор KIVI 65 Smart TV модель 65U730QB з кріпленням настінним CHARMOUNT (2024)

Приміщення забезпечені Інтернетом (wi-fi). Wi-Fi адаптер TR Link TL-WIN722N Wireless N Adapter 150 Mbps USB 2/0

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення:

- 1) Робоча програма й силабус дисципліни
- 2) Плани семінарських та практичних занять
- 3) Методичні рекомендації для підготовки до семінарських, практичних занять та самостійної роботи
- 4) Перелік основної й додаткової літератури вказано в робочій програмі, силабусі, планах семінарських занять
- 5) Джерела інформації в електронному форматі розміщено в Гугл-класі (мінімальний перелік)

8. Політика дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності	Обов'язковим є прояв нульової толерантності до жодних форм порушення академічної доброчесності. Очікується, що індивідуальне завдання та доповіді до семінарських та практичних занять здобувачів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Під час тестування, підготовки до відповіді на екзамені користування зовнішніми джерелами заборонено. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем.
Політика використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань з дисципліни	Інструмент ШІ має обмежене застосування у навчальному процесі. Його застосування доцільне: 1) з метою первинного ознайомлення зі змістом теми для самостійного опрацювання для складання плану роботи (з подальшим порівнянням з науковими текстами); 2) у випадку аналізу розгляду поняття в різних контекстах – при складанні словника психологічних термінів; 3) при

	розгляді дискусійних питань психологічної науки – для формулювання питань для обговорення під час семінарського чи практичного заняття
Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу	Користувачі мають можливість вільно читати, завантажувати, копіювати контент з навчальною та науковою метою, а також розповсюджувати його з обов'язковим посиланням на використані джерела
Політика дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології	Під час занять здобувачі діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Університету. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами, а також реагують належним чином, якщо стають свідками дій порушення професійної етики з боку інших здобувачів чи викладачів. У випадку епідеміологічного режиму виконують всі настанови протиепідеміологічних дій: носять маски, дотримуються соціальної дистанції, використовують антисептики тощо.
Політика щодо відвідування	Здобувачі повинні відвідувати усі лекції, семінари та практичні заняття та інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Недопустимими є пропуски та запізнення на заняття з неповажних причин. Користування мобільними пристроями під час заняття неприпустиме (за виключенням випадків, коли це пов'язане з виконанням завдання викладача)
Політика дедлайну	Завдання має бути виконане у встановлені строки та розміщене у письмовому вигляді у відповідній вкладці в Гугл-класі. Обов'язковим є усний захист не менше двох семінарів та двох практичних з курсу. Усі інші доповіді до семінару та завдання до практичного разом з презентаціями прикріплюються у Гугл-клас не пізніше ніж через тиждень після того як відбувся семінар чи практичне з відповідної теми (у випадку недотримання термінів оцінка знижується на 1 бал з кожного завдання). Аналогічним є дедлайн щодо виконання завдань самостійної роботи.
Політика визнання та перезарахування здобувачу результатів навчання з навчальної дисципліни	Визнаються результати навчання здобувача, здобуті в інший період, в іншому ЗВО або під час академічної мобільності відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та Положення про академічну мобільність
Політика визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті	Визнання результатів відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті в Університеті
Порядок відпрацювання пропущених занять	Відпрацювання пропущених занять з поважної причини у вигляді захисту семінарського чи практичного заняття проводиться на останньому занятті з курсу (або під час проведення консультацій) Відпрацювання пропущених занять без поважної причини відбувається шляхом письмового виконання завдань, передбачених темою заняття. Перевірка виконаних

	завдань відбувається згідно графіку консультацій, затвердженого на кафедрі. Ці завдання не зараховуються як такі, що були захищені!
Політика оцінювання	Політика щодо оцінювання здобувачів освіти відповідає положенням, розробленим Міністерством освіти і науки та базується на формульованому оцінюванні (самооцінювання і взаємооцінювання), яке передує підсумковому оцінюванню. Оцінювання має бути позитивним за принципом, фокусуючись на досягненнях, а не на невдачах. Усі види оцінювання ґрунтуються на чітко встановлених критеріях та показниках, що диференційовані за різними типами завдань
Політика щодо оскарження результатів оцінювання	<i>Перескладання підсумкової оцінки</i> з метою її підвищення не допускається, окрім ситуацій передбачених нормативними документами Університету, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини. Оскарження результатів оцінювання відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Університеті, Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю з екзамену.
Політика про можливості навчання осіб із особливими освітніми потребами	Реалізується шляхом організації комфортного, інклюзивного та розвиваючого освітнього середовища, забезпечення заходів, спрямованих на попередження психологічного травмування створення адаптованої матеріально-технічної бази (пандуси) та надання комплексної підтримки (психологічної, соціальної)

9. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача

9.1. Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.

Поточний контроль, формувальне оцінювання, підсумковий контроль у формі екзамену

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських/практичних занять і за результатами виконання завдань самостійної роботи. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських/практичних занять та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Передбачені наступні види контрольних заходів: усна співбесіда під час лекційних занять; усний захист повідомлень за темою семінарського/практичного заняття; використання питань для самоперевірки та взаємного оцінювання; перевірка письмового звіту за результатами виконання письмових завдань; перевірка словника термінів; оцінювання есе, підготовленого студентом.

Здобувачу, який **не набрав прохідного мінімуму (36 балів)** з навчальної дисципліни, - до екзамену не допускається. Він отримує незадовільну оцінку і вважається таким, що має академічну заборгованість. Для ліквідації

академічної заборгованості здобувач освіти має набрати мінімальну кількість балів – 36 і скласти екзамен за питаннями, поданими в силабусі.

Семестровий контроль з дисципліни проводиться у формі екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Порядок проведення екзамену визначається Положенням про організацію освітнього процесу в ТНУ імені В.І. Вернадського.

Екзамен проводиться у письмовій формі за білетами, затвердженими кафедрою. Екзаменаційний білет містить 3 питання. Кожне питання – до 13 балів. Додатковий 1 бал – за загальний рівень професійного мислення, логіку та коректність використання клініко-психологічної термінології. Разом: $13 \times 3 + 1 = 40$ балів

Критерії оцінювання одного питання (максимально 13 балів).

Теоретична повнота та наукова коректність відповіді – 0–5 балів оцінюється:

- розкриття сутності клініко-психологічного або патопсихологічного поняття, синдрому, феномену, класифікації;
- правильність і точність використання клінічної та патопсихологічної термінології;
- відповідність відповіді програмі дисципліни.

5 балів – повна, логічна, науково коректна відповідь

3–4 бали – загалом правильна відповідь із незначними неточностями

1–2 бали – фрагментарна, поверхнева відповідь

0 балів – відповідь відсутня або некоректна

Розуміння методологічних основ клінічної та патопсихології – 0–3 бали оцінюється:

- розуміння предмета, завдань і принципів клінічної та патопсихології;
- здатність пояснити діагностичне значення понять, симптомів, синдромів, порушень
- психічної діяльності;
- розуміння відмінностей між нормою та патологією.

3 бали – чітке, усвідомлене розуміння

2 бали – часткове розуміння

1 бал – формальне відтворення матеріалу

0 балів – відсутність розуміння

Здатність до клініко-психологічного аналізу – 0–3 бали оцінюється:

- уміння застосовувати теоретичні знання до аналізу психічного стану;
- інтерпретація симптомів, синдромів, проявів порушень психічних процесів;
- коректне використання клінічних або патопсихологічних прикладів.

3 бали – аргументований, логічний аналіз

2 бали – аналіз загального характеру

1 бал – спроба аналізу без достатнього обґрунтування

0 балів – аналітичний компонент відсутній

Логіка викладу та структурованість відповіді – 0–2 бали оцінюється:

- послідовність викладу;
- чітка структура відповіді;
- зрозумілість і науковий стиль мовлення.

2 бали – чітка, логічно вибудована відповідь

1 бал – незначні порушення логіки або структури

0 балів – хаотична, неструктурована відповідь

Додатковий критерій (на весь білет) – 0–1 бал

Загальний рівень клінічного мислення – 0–1 бал

Оцінюється:

- інтеграція знань з клінічної та патопсихології;
- коректність термінології;
 - здатність до узагальнень, диференціації норми й патології, формулювання висновків.

У разі незгоди з результатами оцінювання контрольних заходів та екзамену, здобувач має право оскаржити результат у порядку визначеному Положенням про апеляцію результатів підсумкового контролю ТНУ імені В.І.Вернадського.

9.2. Методи контролю та оцінювання

усне опитування: самооцінювання і взаємооцінювання

перевірка письмових робіт: доповідь до семінару, презентація, есе конспект, словник, захист практичних завдань або кейсів

метод програмованого контролю: тестовий контроль

9.3. Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих форм здобуття освіти та видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання для кожного виду робіт

Оцінювання результатів *поточної роботи* (завдань, що виконуються на семінарських та практичних заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

Критерії оцінювання завдань репродуктивного характеру:

Критерій	100%	80%	60%	40%	0%
Факт виконання завдання: вчасність, повнота (змістовність, ґрунтовність),	Повністю і вчасно	Повністю/вчасно	Повністю/невчасно	Частково/невчасно	Не виконано
Відповідність вимогам: різноманітність джерел, здатність оперувати фактами і відомостями, аналізувати, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, робити	Без зауважень	Несуттєві недоліки	Суттєві пом	Суттєві помилки	

узагальнення, висновки	формулювати					
---------------------------	-------------	--	--	--	--	--

Усна доповідь (3 бали)

Усна доповідь+презентація (5 балів)

Створення таблиць, схем, ведення словника (3 бали)

Завдання творчого характеру:

Критерій	100%	80%	60%	40%	0%
Факт виконання завдання: вчасність, повнота,	Повністю і вчасно	Повністю/ вчасно	Повністю/ невчасно	Частково/ невчасно	Не виконано
Обґрунтованість відповіді: аргументованість і суджень і переконливість доказів, конкретність висновків	Не викликає сумніву	Наявна	Фрагментарна	Сумнівна	Відсутнє
Творчий підхід і рівень активності на занятті: доповідь не обмежена матеріалами підручника, продемонстровано зв'язок теорії з практикою; участь у дискусіях та доповненні відповідей інших	Дуже високий	високий	середній	низький	відсутній
Індивідуальний стиль: нестандартний підхід у подачі матеріалу, специфічність способу виконання завдання	Чітко простежується	Простежується	Скоріше простежується	Майже не простежується	відсутній

Написання есе (4 б.)

Аналіз кейс-методу до конкретної ситуації (4 б.)

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів *підсумкового (семестрового) контролю,* є такі:

- виконання всіх *видів навчальної роботи*, що передбачені програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер *знань* навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних джерелах, вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- *характер відповідей* на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння *застосовувати* теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати *достовірність* одержаних результатів

9.4. Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми здобуття освіти та форми підсумкового (семестрового) контролю.

Розподіл балів за темами занять для екзамену

Поточне оцінювання та самостійна робота									Всього балів		
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	За підсумком опрацювання тем занять змістових модулів	Додаткові бали (СР та ІЗ, можуть бути додані до порогових балів 60/10 замість одного з питань в білеті)	Екзамен
0-5	0-5	0-5	0-8	0-8	0-5	0-8	0-8	0-8		10	40
60 балів											
Мінімальна кількість балів									36		
Порогові бали									0-60	0-10	0-40
Загальна рейтингова оцінка									100		

Розподіл балів за видами діяльності (денна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на семінарському занятті	5 (тема №9 – 8 балів)	9	48	екзамен
Робота на практичному занятті	3	4	12	
Складання екзамену за білетами			40	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік : 48+12+40 = 100				

Розподіл балів за видами діяльності (заочна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на семінарському занятті	5	8	40	екзамен
Робота на практичному занятті	5	4	20	
Підготовка проектного завдання	40	1	40	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік : 40+20+40 = 100				

9.5. Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 100 бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
		для екзамену	
A	90 - 100 балів	«відмінно»/«excellent»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів	«добре»/«good»	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок

C	75 - 79 балів		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів	«задовільно»/«satisfactorily»	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів		Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з обов'язковим повторним курсом)	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

10.1. Перелік запитань для підготовки до підсумкового контролю (для денної форми навчання)

1. Дайте визначення клінічної психології як галузі науки.
2. Який предмет та об'єкти дослідження патопсихології?
3. У чому полягає відмінність клінічної психології від патопсихології?
4. Які ознаки характеризують психічний розлад?
5. В чому полягає різниця між органічними та функціональними психічними розладами?
6. Що являє собою психічний синдром?
7. Чим симптом відрізняється від синдрому?
8. Які психічні процеси найчастіше порушуються при психічних захворюваннях?
9. Що таке когнітивні порушення і як вони проявляються?
10. Які типи порушень пам'яті виділяють у психопатології?
11. Які прояви мають порушення уваги при психічних розладах?
12. В чому полягають порушення мислення у психопатології?
13. Які емоційні порушення спостерігаються при психічних розладах?
14. Які порушення волі та мотивації характерні для психопатологічних станів?
15. Що таке психічні розлади особистості та їх основні прояви?
16. Наведіть приклади органічних психічних розладів.
17. Які клінічні прояви характерні для депресивного розладу?
18. Які ознаки характерні для тривожного розладу?
19. Що таке панічна атака та як вона проявляється?
20. У чому полягає патопсихологічна сутність ПТСР?
21. Які фактори ризику виникнення ПТСР виділяють?
22. Чим гострий психічний розлад відрізняється від хронічного?
23. Що таке коморбідність і як вона проявляється?
24. Назвіть основні типи шизофренії та їх симптоми.
25. Що таке бред і які його види виділяють?
26. Які види галюцинацій існують у психопатології?
27. Що характеризує дисоціативні розлади?
28. Які особливості психосоматичних розладів?
29. Які клінічні прояви манії і чим вона відрізняється від гіпоманії?
30. В чому полягають психопатологічні особливості психічного розвитку в онтогенезі?
31. Що таке внутрішня картина хвороби (ВКХ)?
32. Як ставлення особистості до захворювання впливає на її адаптацію?
33. Яким чином психологічна підтримка впливає на формування ВКХ?
34. Які психологічні наслідки має хронічне захворювання?
35. Які психологічні наслідки пов'язані з інвалідністю?
36. В чому полягає адаптація особистості до хронічного захворювання?
37. Як визначаються кризові стани в клінічній практиці?
38. Які види кризових станів виділяють у клінічній психології?
39. Які психологічні методи застосовуються при кризових станах?
40. Які принципи психологічної допомоги реалізуються при кризових станах?
41. Що передбачає клінічно-психологічна взаємодія «психолог – клієнт – медична система»?
42. На чому базується ефективна взаємодія психолога з медичним персоналом?
43. Яка роль психолога у соціальній та медичній реабілітації пацієнта?
44. З якими фахівцями взаємодіє клінічний психолог у медичній системі?
45. Які етичні принципи визначають діяльність клінічного психолога?
46. Що передбачає інформована згода пацієнта?
47. В чому полягає принцип конфіденційності та випадки його обмеження?

48. Що охоплює професійна відповідальність психолога?
49. Які складові включає психологічна компетентність?
50. Які прояви характерні для емоційного вигорання психолога?
51. Які заходи включає профілактика вигорання психолога?
52. Що таке психометричні стандарти та їх значення в клінічній практиці?
53. Які методи психодіагностики використовуються в клінічній психології?
54. Яке призначення проєктивних методів у клінічній практиці?
55. Наведіть приклади проєктивних методик, що застосовуються в психодіагностиці.
56. Які функції виконують когнітивні тести у психодіагностиці?
57. Для чого застосовують тест MMPI у клінічній психології?
58. Для чого використовується Beck Depression Inventory (BDI)?
59. Яке значення методу спостереження у клінічній психології?
60. Як структуроване клінічне інтерв'ю сприяє оцінці психічного стану пацієнта?

10.2. Проєктне завдання для підсумкового контролю (для заочної форми навчання)

Тема: «Аналіз психологічного стану пацієнтів із психосоматичними та психічними порушеннями»

Мета завдання:

Закріпити знання студентів про основи клінічної психології та патопсихології, набути практичних навичок діагностики, аналізу та інтерпретації психічного стану пацієнтів.

Завдання:

- 1. Вибір клінічного випадку**
 - Оберіть один клінічний випадок із запропонованого списку (або створіть власний, погоджений із викладачем).
 - Визначте основні симптоми психічного чи психосоматичного розладу.
- 2. Збір даних та аналіз анамнезу**
 - Складіть короткий психологічний анамнез пацієнта (соціальний, сімейний, професійний контексти).
 - Вкажіть можливі фактори ризику та провокуючі обставини для розвитку розладу.
- 3. Психологічна діагностика**
 - Виберіть та обґрунтуйте застосування 2–3 психодіагностичних методик (тести, опитувальники, проєктивні методи).
 - Проаналізуйте результати та визначте рівень прояву психічних симптомів.
- 4. Патопсихологічний аналіз**
 - Опишіть порушення когнітивних, емоційних та поведінкових процесів.
 - Визначте типові патопсихологічні ознаки для обраного розладу.

5. Рекомендації щодо психологічного супроводу

- Сформулюйте індивідуальні рекомендації щодо психологічної підтримки та терапевтичної роботи з пацієнтом.
- Вкажіть можливі методи корекції та профілактики загострення симптомів.

Критерії оцінювання:

Компонент завдання	Бали
Вибір клінічного випадку	5
Збір даних та аналіз анамнезу	7
Психологічна діагностика	10
Патопсихологічний аналіз	10
Рекомендації щодо супроводу	8
Всього	40

Вимоги до оформлення:

- Обсяг: 6–8 сторінок (шрифт Times New Roman, 14 пт, міжрядковий інтервал 1,5).
- Обов'язкове використання сучасної літератури (не менше 5 джерел, переважно 2020–2025 рр.).
- Посилання оформлюються відповідно до ДСТУ 8302:2015.
- Можливе використання схем, таблиць, діаграм для наочного відображення аналізу.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Ільїна Н. М. Клінічна психологія : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2020. 163 с.
2. Табачников О. Ю. Клінічна (медична) психологія : підручник. Київ : Книга Плюс, 2020. 264 с.
3. Курило В. О. Клінічна медична психологія : підручник. Київ, 2020. 348 с.
4. Корнієнко В. В. Патопсихологія : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 120 с.
5. Османова А. М., Хорунженко Г. В. Клінічна психологія : навч. посіб. Київ, 2023. 180 с.
6. Співак Л. М., Османова А. М. Психодіагностика в клінічній психології : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2023. 146 с.

Додаткова література

1. Колосович О. С., Угрин О. Г. *Основи клінічної та патопсихології* : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 382 с.
2. Куценко І.В. Вплив тривоги, тривожності та тривожних розладів на планування консультування: психологічний і соматичний аспект. *Ментальне здоров'я*. вип. 3 (2025). Одеса. С. 17-21 DOI:
3. <https://journals.oneu.od.ua/index.php/mh/article/view/83> (у співавторстві із Власенко О.О., Мітіною С.В.)
4. Закалик Г. М., Войцеховська О. В., Шувар Н. М. *Основи клінічної психології* : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 429 с.
5. Пілягіна Г. Я. та ін. *Медична психологія* : у 2 т. / за заг. ред. Г. Я. Пілягіної. Вінниця : Нова Книга, 2020. Т. 1. 288 с.
6. Пілягіна Г. Я. та ін. *Медична психологія* : у 2 т. / за заг. ред. Г. Я. Пілягіної. Вінниця : Нова Книга, 2020. Т. 2. 496 с.
7. Спіріна, Г. Я. Пілягіна, В. В. Чугунов та ін. *Медична психологія* : підручник. Дніпро : Ліра, 2022. 299 с.

Інформаційні ресурси.

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського - електронні фонди та цифрові колекції для доступу до наукових видань з психології та медицини.
2. Електронні бібліотеки провідних університетів України - КНУ імені Тараса Шевченка, ЛНУ імені Івана Франка, ХНУ, Університет «Україна»; наукові статті та підручники з клінічної психології та патопсихології.
3. PubMed - міжнародна база наукових статей з медицини та клінічної психології, включно з дослідженнями психічних розладів та психопатології.
4. APA PsycArticles та PsycINFO - ресурси Американської психологічної асоціації, що містять рецензовані наукові статті з клінічної психології та патопсихології.
5. WHO Mental Health Library - міжнародні стандарти, методичні рекомендації та протоколи щодо психічного здоров'я та психічних розладів.

6. Google Scholar - пошуковий сервіс наукових публікацій, що забезпечує доступ до статей, дисертацій та монографій з клінічної та патопсихології.